

บทที่ 5
การเรียนรู้
(Learning)

รองศาสตราจารย์วิจิตพาณี เจริญขวัญ

โครงร่างเนื้อหา

1. ความหมายของการเรียนรู้
2. ประเภทของการเรียนรู้
  - 2.1 การเรียนรู้จากการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก
    - 2.1.1 การศึกษาของพาฟลอฟ
    - 2.1.2 การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกในมนุษย์
  - 2.2 การเรียนรู้จากการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ
    - 2.2.1 คำจำกัดความของการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ
    - 2.2.2 กฎแห่งผลของธอร์นไดค์
    - 2.2.3 วิธีการของสกินเนอร์กับการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ
    - 2.2.4 การปรับพฤติกรรม
    - 2.2.5 กฎการเสริมแรง
  - 2.3 การเรียนรู้จากการสังเกต
  - 2.4 ปัจจัยของการรู้คิดกับการเรียนรู้
    - 2.4.1 การเรียนรู้แบบหยั่งรู้
    - 2.4.2 พฤติกรรมที่มุ่งไปสู่เป้าหมาย
3. บทบาทของชีววิทยาและวัฒนธรรมต่อการเรียนรู้
4. การประยุกต์ความรู้กับชีวิตประจำวัน

สาระสำคัญ

การเรียนรู้ ประกอบด้วย การเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ทั้งการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกของพาฟลอฟ การเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำของสกินเนอร์และธอร์นไดค์ การเรียนรู้จากการสังเกตของแบนดูรา รวมทั้งการเรียนรู้แบบหยั่งรู้ของโคลเลอร์ และการเรียนรู้จากพฤติกรรมความตั้งใจของทอลแมน นอกจากนี้แล้ว ยังให้ความสนใจกับบทบาททางชีววิทยาและวัฒนธรรมว่ามีผลต่อการเรียนรู้ และนำไปสู่การประยุกต์กับชีวิตประจำวัน

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อศึกษาบทนี้จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายความหมายและความสำคัญของการเรียนรู้
2. อธิบายกระบวนการการเกิดการเรียนรู้แบบต่าง ๆ
3. แยกความแตกต่างของการเรียนรู้แบบต่าง ๆ
4. อธิบายได้ว่าการเรียนรู้แต่ละแบบเกิดขึ้นได้อย่างไร
5. อธิบายบทบาทของชีววิทยาและวัฒนธรรมต่อการเรียนรู้
6. ประยุกต์การเรียนรู้กับชีวิตประจำวันได้

พวกเราทุกคนคงจะเป็นคนที่โชคดีมากถ้ามีเพื่อนอย่างโบว์ เพราะโบว์เป็นเพื่อนที่ดีมาก ๆ ซื่อสัตย์ พร้อมทั้งจะให้บริการหรือช่วยเหลือตลอดเวลา และเรียกร้องการตอบแทนน้อยมาก เพราะโบว์ถูกฝึกมาให้เป็นอย่างนั้น โบว์อายุ 5 ปี เป็นลูกผสมระหว่างโกลเด้นรีทรีฟเวอร์กับลาบราดอร์เป็นสุนัขที่ถูกฝึกมาเพื่อช่วยเจ้าของ "มาร์ค" ซึ่งเป็นอัมพาตและสามารถควบคุมกล้ามเนื้อได้น้อยมาก จากการช่วยเหลือของโบว์ทำให้มาร์คสามารถมีชีวิตที่เป็นอิสระได้พอสมควร ความสามารถของโบว์มีหลายอย่างด้วยกัน ถ้ามีคนมากดกริ่ง โบว์ไปเปิดประตู ถ้ามาร์คทำของตก โบว์จะเป็นผู้หยิบมาส่งให้ ถ้ามาร์คกระหายน้ำ โบว์นำน้ำมาให้ ครึ่งหนึ่งมาร์คหกล้ม โบว์รีบวิ่งออกจากบ้านข้ามถนนไปที่ประตูของเพื่อนบ้านเขย่าและตะกุยประตูเมื่อแน่ใจว่าเพื่อนบ้านไม่อยู่โบว์วิ่งไปยังบ้านอีกหลัง ซึ่งเพื่อนบ้านคนนี้ไม่เคยรู้จักโบว์มาก่อน โบว์วิ่งมือเบา ๆ เพื่อจะมาช่วยมาร์ค ซึ่งขณะที่เพื่อนบ้านช่วยมาร์คอยู่นั้น โบว์ยืนเฝ้าดูอย่างระมัดระวัง มาร์คพูดในภายหลังว่าถ้าโบว์ไม่ช่วยคงต้องนอนอยู่ตรงนั้นจนกว่าคนอื่นในบ้านจะกลับมา มาร์คเล่าว่าตอนที่ล้มลงไปโบว์มองดูและเสียน้ำใจจนแน่ใจว่ามาร์คไม่เป็นอะไรแน่ ๆ แล้วจึงวิ่งออกไปเพื่อเรียกเพื่อนบ้าน

สิ่งที่โบว์ทำไม่ใช่เป็นเรื่องโดยบังเอิญแน่นอนว่าเป็นผลมาจากการที่โบว์ถูกฝึกมาให้ เป็นสุนัขเพื่อการช่วยเหลือโดยเฉพาะ เช่นเดียวกับในชีวิตของคนเราไม่ว่าจะเป็นความสามารถในการอ่านหนังสือ ขับรถยนต์ เล่นไฟ ศึกษาเพื่อเตรียมสอบหรือการกระทำอะไรต่าง ๆ อีกหลายอย่างเพื่อการใช้ชีวิตประจำวัน เหมือนกับโบว์ที่แต่ละคนจะต้องการฝึกทักษะและความสามารถผ่านการเรียนรู้

สำหรับนักจิตวิทยาแล้ว "การเรียนรู้" มีบทบาทสำคัญในแทบจะทุกสาขาของจิตวิทยา เช่น นักจิตวิทยาที่ศึกษาเรื่องการรับรู้อาจจะถามว่า "เรารับรู้ได้อย่างไรว่าคนที่อยู่ไกล ๆ มองดูเหมือนตัวเล็กแต่จริง ๆ แล้วไม่ได้ตัวเล็ก" หรือนักจิตวิทยาพัฒนาการอาจจะถามว่า "เด็กทารกเรียนรู้ที่จะแยกแยะออกจากคนอื่น ๆ ได้อย่างไร" นักจิตวิทยาคลินิกอาจจะสงสัยว่า "ทำไมคนบางคนถึงเรียนรู้ที่จะกลัวเวลาที่เห็นแมงมุม" นักจิตวิทยาสังคมอาจจะถามว่า "เราเรียนรู้ได้อย่างไรว่ากำลังตกหลุมรัก" ถึงแม้คำถามเหล่านั้นจะค่อนข้างหลากหลายแต่คำตอบจะมาจากผลของ "กระบวนการเรียนรู้" ทั้งสิ้น

1. ความหมายของการเรียนรู้

การเรียนรู้ (Learning) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมหรือกระบวนการทางจิตใจที่เป็นผลมาจากการฝึกหัดหรือประสบการณ์ สิ่งสำคัญเกี่ยวกับคำจำกัดความของการเรียนรู้ คือ การแยกระหว่างการกระทำหรือพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงมาจากวุฒิภาวะหรือการเรียนรู้ วุฒิภาวะเป็นความพร้อมของบุคคลที่ส่งผลให้สามารถกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ตามความเหมาะสมตามวัยและเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น เด็กเล่นกีฬาได้ดีขึ้นเพราะรูปแบบบางอย่างของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปเมื่ออายุเพิ่มขึ้น กล้ามเนื้อแข็งแรงหรือร่างกายเติบโตขึ้น การเล่นได้ดีขึ้นในลักษณะนี้เป็นผลจากวุฒิภาวะ ในขณะที่การเรียนรู้เป็นผลสืบเนื่องจากการฝึกหัด เช่น นักกีฬาระดับแชมป์เล่นไม่ได้ เป็นผลมาจากความเครียดหรือเหน็ดเหนื่อย ถือได้ว่าแชมป์คนนี้ไม่ได้เรียนรู้ที่จะเล่นอย่างถูกต้องหรือลืมน่าควรจะเล่นให้ดีขึ้นได้อย่างไร

2. ประเภทของการเรียนรู้

นักจิตวิทยาได้อธิบายพฤติกรรมต่าง ๆ โดยมีพื้นฐานมาจากประสบการณ์ โดยเริ่มจากการเรียนรู้ที่เรียกว่า การเรียนรู้จากการสังเกต (Observational Learning) คือ การที่สิ่งมีชีวิตเรียนรู้โดยการเฝ้าสังเกตสิ่งที่คนอื่น ๆ กระทำ ชนิดที่สอง คือ การเรียนรู้แบบเชื่อมโยง (Associative Learning) เป็นความเกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงที่เกิดขึ้นระหว่างเหตุการณ์สองอย่าง ซึ่งเป็นผลจากการวางเงื่อนไข (Conditionings) 2 ประเภท ได้แก่ การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (Classical) และการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant) ในการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก สิ่งมีชีวิตเรียนรู้ที่จะเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าสองชนิดเข้าด้วยกัน ซึ่งผลจากการเชื่อมโยงทำให้สิ่งมีชีวิตเรียนรู้ที่จะคาดหวังต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น แสงฟ้าแลบจะสัมพันธ์กับเสียงฟ้าร้อง เมื่อเห็นแสงฟ้าแลบ คนเราคาดว่าจะได้ยินเสียงฟ้าร้องตามมา ในการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ สิ่งมีชีวิตเรียนรู้ถึงความเชื่อมโยงระหว่างพฤติกรรมกับสิ่งที่จะตามมา ซึ่งจากเชื่อมโยงนี้ สิ่งมีชีวิตเรียนรู้ที่จะเพิ่มการเกิดขึ้นของพฤติกรรมที่ติดตามมาโดยของรางวัล พฤติกรรมจะลดลงถ้าติดตามมาด้วยการถูกลงโทษ เช่น เด็กทำสิ่งที่ดีอีกถ้าพ่อแม่ให้รางวัลด้วยทอฟฟี่ และในตรงข้ามถ้าเด็กทำไม่ดีจะถูกพ่อแม่ดุหรือจ้องมอง ซึ่งเด็กจะลดพฤติกรรมที่ไม่ดีนั้นลงอีกด้วย

การเรียนรู้ไม่ใช่มีความสำคัญต่อมนุษย์เท่านั้น แต่มีผลต่อสัตว์ด้วย เพราะในการที่จะมีชีวิตอยู่ เช่น หนูหรือกระต่ายจะเรียนรู้และปรับตัวเหมือนกับที่มนุษย์ทำ การวิจัยด้านการเรียนรู้มากมายที่ทำการทดลองกับสัตว์สามารถนำมาประยุกต์กับมนุษย์ได้

2.1 การเรียนรู้จากการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (Classical Conditioning)

ในวันที่อากาศสดใส พ่อพาลูกน้อยเดินเล่นในสวน เด็กน้อยเดินไปจับดอกไม้สีชมพู และถูกผึ้งซึ่งซ่อนอยู่ที่กลีบดอกต่อย วันรุ่งขึ้นแม่นำดอกไม้สีชมพู เข้ามาในบ้านและจะเอามาให้ลูกดม เด็กน้อยร้องไห้ทันทีที่เห็นดอกไม้สีชมพู การที่เด็กน้อยร้องไห้ทันทีที่เห็นดอกไม้สีชมพูเป็นการแสดงให้เห็นถึงกระบวนการเรียนรู้แบบคลาสสิก นั่นคือ สิ่งเร้า (ดอกไม้) มาเชื่อมโยงกับสิ่งเร้าที่มีความหมาย (ความเจ็บปวดจากการถูกผึ้งต่อย) และทำให้เกิดการตอบสนองที่ใกล้เคียงกัน (ความกลัว : ร้องไห้)

2.1.1 การศึกษาของพาฟลอฟ

ในต้นปี 1900 นักสรีรวิทยาชาวรัสเซีย อีแวน พาฟลอฟ (Ivan Pavlov) สนใจเรื่องการย่อยอาหาร ในการทดลอง พาฟลอฟนำผงเนื้อมาวางไว้ในปากของสุนัข ซึ่งทำให้สุนัขน้ำลายไหล พาฟลอฟสังเกตว่าไม่ใช่แต่ผงเนื้อเท่านั้นที่เป็นสิ่งกระตุ้น (สิ่งเร้า) ให้สุนัขน้ำลายไหล แต่สุนัขจะน้ำลายไหลกับสิ่งเร้าหลาย ๆ อย่างที่เกี่ยวข้องกับอาหาร เช่น เมื่อเห็นจานอาหาร เห็นคนที่นำอาหารมาให้ รวมทั้งเมื่อได้ยินเสียงปิดประตูเมื่อมีคนเดินเข้ามาเพื่อให้อาหาร พาฟลอฟเห็นว่าสุนัขเชื่อมโยงการมองเห็นและเสียงกับอาหาร ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งของการเรียนรู้ ต่อมาถูกเรียกว่า การเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก พาฟลอฟต้องการทราบว่าทำไมสุนัขจึงน้ำลายไหลจากการมองเห็นและได้ยินก่อนที่จะกินอาหาร นอกจากนี้ยังสังเกตพฤติกรรมของสุนัขรวมทั้งสิ่งที่เรียนรู้และไม่ได้เรียนรู้ ส่วนของการไม่ต้องเรียนรู้ให้การเรียนรู้แบบคลาสสิกวางอยู่บนพื้นฐานที่ว่าสิ่งเร้าที่กระตุ้นให้เกิดการตอบสนองได้อย่างอัตโนมัติ ซึ่งไม่ใช่เป็นผลมาจากการเรียนรู้ก่อนหน้านั้นหรือจัดว่าเป็นสิ่งที่มาแต่กำเนิด ปฏิกริยาสะท้อน (Reflexes) เป็นปฏิกริยาการเชื่อมโยงของสิ่งเร้าและการตอบสนอง ซึ่งรวมถึงการมีน้ำลายไหลที่ตอบสนองต่ออาหาร คลื่นไส้จากอาหารเป็นพิษ ตัวสั่นจากผลของอากาศที่เย็นจัด ไอจากการมีบางอย่างมาทำให้ระคายคอ กระพริบตาเมื่อมีแสง ชักมือหนีเมื่อรู้สึกร้อน เป็นต้น สิ่งเร้าที่ไม่ถูกวางเงื่อนไข (Unconditioned Stimulus : UCS) เป็นสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดการตอบสนองโดยที่ไม่ต้องเรียนรู้มาก่อน "อาหาร" เป็น UCS ในการทดลองของพาฟลอฟ ส่วนการตอบสนองที่ไม่ถูกวางเงื่อนไข (Unconditioned Response : UCR) เป็นการตอบสนองที่เกิดขึ้นโดยไม่ต้องเรียนรู้มาก่อน ซึ่งเกิดจาก UCS ในการทดลองของพาฟลอฟ น้ำลายไหลจากปากของสุนัขเป็นการตอบสนองที่ไม่ถูกวางเงื่อนไข (UCR)

ในกรณีของเด็กน้อยกับดอกไม้ เด็กน้อยเรียนรู้และมีประสบการณ์ที่เป็นเหตุให้ร้องไห้เมื่อผึ้งต่อย การที่เด็กร้องไห้เป็นสิ่งที่ไม่ได้เรียนรู้มาก่อนและเกิดขึ้นอัตโนมัติ ผึ้งต่อยเป็น UCS และการร้องไห้เป็น UCR

ในการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก สิ่งเร้าที่ถูกวางเงื่อนไข (Conditioned Stimulus : CS) เป็นสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดการตอบสนองแบบที่ถูกวางเงื่อนไข (Conditioned Response : CR) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่ถูกวางเงื่อนไข ที่เกิดขึ้นจากการจับคู่ของ CS กับ UCS ในการศึกษาการตอบสนองของสุนัขต่อสิ่งเร้าชนิดต่าง ๆ ที่ไปสัมพันธ์กับผงเนื้อ พาฟลอฟสั่งกระดิ่งก่อนที่จะให้ผงเนื้อ เสียงสั่งกระดิ่งไม่ได้มีผลอะไรกับสุนัข นอกจากเพื่อปลุกสุนัขให้ตื่นขึ้นจากการงีบหลับ เสียงกระดิ่งเป็นสิ่งเร้าที่ไม่มีผลทำให้เกิดการตอบสนอง แต่สุนัขเริ่มที่จะเชื่อมโยงเสียงของกระดิ่งกับอาหารและน้ำลายไหล เมื่อสุนัขได้ยินเสียงกระดิ่ง เสียงกระดิ่งกลายเป็นสิ่งเร้าที่ถูกวางเงื่อนไข (CS) และน้ำลายไหลในครั้งนี้เป็น การตอบสนองที่ถูกวางเงื่อนไข (CR) เมื่อเทียบกับกรณีเด็กน้อย ดอกไม้เป็นเหมือนเสียงกระดิ่ง หรือ CS และการร้องไห้เป็น CR หรือจากผึ้งต่อย (UCS) และดอกไม้ (CS) จับคู่กัน ลักษณะการทำงานของ การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก แสดงได้ตามรูปที่ 5-1

3. บทบาทของชีววิทยาและวัฒนธรรมต่อการเรียนรู้

บทบาทของชีววิทยาต่อการเรียนรู้

อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ (Albert Einstein) มีความสามารถพิเศษหลายอย่างมากและงานของไอน์สไตน์ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของธรรมชาติ วัตถุสิ่งของ และจักรวาล ยืนยันที่ไอน์สไตน์ได้รับมามีผลต่อสติปัญญาและทักษะ มีส่วนในการที่ทำให้ไอน์สไตน์คิดและมีเหตุผลเป็นพิเศษ อีกทั้งวัฒนธรรมหรือสังคมที่ไอน์สไตน์อยู่ย่อมมีส่วนที่ทำให้ฉลาดมากยิ่งขึ้น เพราะได้รับการศึกษาที่ดีเยี่ยมและเข้มงวดจากระบบการศึกษาของยุโรป และภายหลังในสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นที่ๆ ไอน์สไตน์มีอิสระและได้รับการสนับสนุนความเชื่อที่สำคัญทำให้ไอน์สไตน์คิดค้นสิ่งที่สำคัญต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ไอน์สไตน์คงไม่สามารถพัฒนาความฉลาดและทักษะความสามารถได้อย่างเต็มที่ ถ้าไอน์สไตน์เกิดในประเทศที่ไม่เจริญหรือด้อยพัฒนา ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่แน่นอนว่าทั้งชีววิทยาและวัฒนธรรมมีผลต่อการเรียนรู้

อิทธิพลของชีววิทยา

มนุษย์ไม่สามารถหายใจในน้ำ ปลาไม่สามารถเล่นแบดมินตัน วัวไม่สามารถแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ โครงสร้างของร่างกายของสิ่งมีชีวิตแต่ละชนิดมีข้อจำกัดในการเรียนรู้ เช่น ลิงชิมแปนซีไม่สามารถเรียนที่จะพูดภาษาอังกฤษเพราะขาดอวัยวะสำคัญในการออกเสียง บางคนไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาแคลคูลัสยาก ๆ ได้ แต่บางคนสามารถทำได้ ซึ่งความต่างนี้เป็นผลมาจากชีววิทยาและประสบการณ์ร่วมกัน

การผลัดกันของสัญชาตญาณ (Instinct Drift)

ตัวอย่างของอิทธิพลทางชีววิทยาที่มีผลต่อการเรียนรู้ คือ การผลัดกันของสัญชาตญาณ จากการทดลองของลูกศิษย์ของสกินเนอร์ซึ่งใช้การเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำในการฝึกสัตว์ให้แสดงในงานต่าง ๆ รวมทั้งออกโทรทัศน์ โดยฝึกหนูให้ลากไม้ที่ทำเป็นรูปกลม ๆ เหมือนเหรียญให้เอาไปใส่ไว้ในกระปุกอมสินพบว่าจากการฝึกหนูสามารถทำได้เป็นอย่างดี แต่ในการทดลองนั้นพบว่าหนูบางตัวทำสิ่งที่แปลกแทนที่จะจับหรือลากไม้ไปหมุกกลับนั่งลงกับพื้นแล้วใช้จมูกดัน โยนขึ้นในอากาศซึ่งหนูจะทำแบบนั้นหลาย ๆ ครั้ง หรือการฝึกไก่ให้เล่นเบสบอลโดยการฝึกให้ไก่ดึงเชือกที่ผูกไว้กับไม้ตีและเมื่อตีลูกบอลได้แล้ว แทนที่ไก่จะวิ่งไปที่ฐานแรก แต่ไก่กลับวิ่งตามลูกบอลเพราะคิดว่าเป็นอาหาร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการวิ่งตามลูกบอลเป็นธรรมชาติของพฤติกรรมที่เป็นผลจากสัญชาตญาณ

ความรู้สึกที่ไม่พึงประสงค์ (Aversion)

ในการศึกษาและทำการทดลองเกี่ยวกับความรู้สึกที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ถ้าอ้วนไปรับประทานอาหารกับเพื่อน ๆ แล้วสั่งส้มตำรสเผ็ดซึ่งเป็นอาหารโปรด หลังจากนั้น หลายชั่วโมงผ่านไปอ้วนเริ่มรู้สึกไม่สบาย ปวดท้อง และคลื่นไส้ หลายสัปดาห์ผ่านไป อ้วนจะหลีกเลี่ยงการรับประทานส้มตำรสเผ็ด เนื่องจากมีประสบการณ์ที่ทำให้ไม่สบายจากการรับประทานรสเผ็ดมาก่อนหน้านี้ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าไม่ใช่พฤติกรรมทุกอย่างสามารถที่จะฝึกให้เกิดการเรียนรู้ได้ เพราะมีข้อจำกัดทางชีววิทยา

อิทธิพลของวัฒนธรรม

โดยปกติแล้วอิทธิพลของวัฒนธรรมได้รับความสนใจน้อยมากหรือไม่ได้รับความสนใจเลย ในการศึกษาของนักจิตวิทยาในช่วงสมัยศตวรรษที่ 20 ที่ผ่านมาจะให้ความสนใจกับวัฒนธรรมที่มีผลต่อการเรียนรู้ แต่ส่วนใหญ่แล้วนักจิตวิทยาจะสนใจศึกษากับสัตว์ นั่นจึงเป็นข้อจำกัดในการให้ความสนใจในเรื่องของวัฒนธรรมที่มีผลต่อการเรียนรู้ของมนุษย์

นักจิตวิทยาส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก การเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำ และการเรียนรู้จากการสังเกตมีอิทธิพลต่อกระบวนการเรียนรู้ในทุกวัฒนธรรมและเป็นสากล แต่แต่ละวัฒนธรรมจะมีระดับที่ต่างกันในการที่จะนำกระบวนการเรียนรู้เหล่านี้มาใช้และมีผลต่อเนื้อหาของการเรียนรู้ เช่น การลงโทษเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ทุกสังคมยอมรับ แต่การใช้และวิธีการจะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะทางสังคมวัฒนธรรม ในช่วงปี 1910 - 1930 การเลี้ยงดูเด็กนั้นนักวิชาการมองว่าการปรับพฤติกรรมของเด็กเป็นอย่างไรก็ได้ พฤติกรรมใดที่สังคมต้องการและเด็กที่มีปัญหาความประพฤติด้านสังคมจะถูก

ลงโทษและไม่เคยได้รับอนุญาตให้ทำตามความต้องการ แต่ถ้ามีความประพฤติดีภายใต้การวางเงื่อนไขและการให้รางวัลภายใต้การควบคุมในรูปแบบของการเลี้ยงดูอย่างเคร่งครัด เช่น การตูดนิ้วหัวแม่มือ เด็กจะถูกผูกมือไว้กับเตียงในตอนกลางคืน พ่อแม่จะถูกแนะนำให้เด็กร้องไห้ออกมามากกว่าการอุ้มเด็ก หรือปลอบโยนเด็ก ซึ่งเป็นการเสริมแรงกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

จากปี ค.ศ. 1930-1960 เจตคติต่อการเลี้ยงดูเด็กเปลี่ยนไป มีรูปแบบการตามใจเด็กมากขึ้น พ่อแม่ถูกแนะนำให้สนใจ เอาใจใส่กับความรู้สึกและศักยภาพของเด็ก เน้นความรักของพ่อแม่ในการแสดงออก แต่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำพ่อแม่ไม่ให้ตามใจเด็กมากเกินไปและให้มีบทบาทในการปรับพฤติกรรมให้มากขึ้น รวมทั้งกำหนดเงื่อนไขในการตัดสินใจในบางเรื่องที่เด็กยังไม่สามารถตัดสินใจหรือเข้าใจเหตุผลด้วยตนเองได้ ต้องฟังและปรับตนเองให้เข้าใจมุมมองของเด็ก รวมทั้งให้อธิบายกฎเกณฑ์ระเบียบวินัยให้กับเด็กโดยแสดงความเป็นมิตรหรือไม่ลงโทษ

เนื้อหาของการเรียนรู้ยังได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมด้วย คนเราไม่สามารถเรียนรู้เกี่ยวกับอะไรก็ตามที่ไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน เช่นเด็กที่อยู่ในต่างจังหวัดย่อมไม่เคยมีประสบการณ์ในการขึ้นรถไฟฟ้าย่อมจะไม่สามารถเรียนรู้วิธีการในการขึ้นรถไฟฟ้า และแน่นอนว่าเด็กที่เติบโตในกรุงเทพฯย่อมไม่รู้วิธีการในการทำนา การเรียนรู้ต้องการฝึกหัด พฤติกรรมบางอย่างต้องการฝึกหัดมากน้อยในแต่ละสังคมหรือวัฒนธรรมไม่เหมือนกัน

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 5

1. อธิบายอิทธิพลของชีววิทยาที่มีผลการเรียนรู้ทั้งเรื่องของสัญชาตญาณ การเตรียมความพร้อมและรสชาติที่พึงพอใจ
2. อธิบายว่าวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้อย่างไรบ้าง